

Türk Kardiyoloji Uzmanlık Eğitiminin Sorunları: 2011 Raporu

**Prof.Dr. Armağan Altun
TKYK Genel Sekreteri**

Türk Kardiyoloji Yeterlilik Kurulunun (TKYK) temel amacı; ülkemizde Kardiyoloji Uzmanlık Eğitiminin standardını oluşturmak, korumak ve yükseltmek, Kalite denetimi sağlamak, Uzmanlık eğitimi sonrasında ülke düzeyinde standart sınav yapmak ve yeterlilik belgesini vermek, Sürekli Tıp Eğitimi etkinliklerine katılımı teşvik etmek, özendirmek, kredilendirme verilerini toplamaktır.

TKYK ülkemizde Kardiyoloji Uzmanlık Eğitiminin uluslararası standartlarda uygulanmasını sağlamak ve bu sürece katkı sağlamak için 2005'ten beri, gönüllülük esasına göre başvuran kardiyoloji uzmanlarının girdiği 19 Yazılı Bilgi Yeterlilik Sınavı ve 10 Sözlü Beceri Yeterlilik Sınavı düzenlemiştir. Şimdiye kadar 600'ün üzerinde Kardiyoloji uzmanı Yeterlilik Belgesi almaya hak kazanmıştır.

2010 yılından beri gönüllülük esasına göre başvuran kardiyoloji merkezlerine ziyaretlerde bulunarak Tıpta ve Diş Hekimliğinde Uzmanlık Eğitimi Yönetmeliği (TUEY) ve ilgili mevzuata göre Kardiyoloji Uzmanlık Eğitimi verilip verilmediğini incelemektedir. TKYK'nun amacı tüm yurt çapında Kardiyoloji Uzmanlık Eğitiminin sorunlarını saptayarak, standartlarının oluşturulmasına katkı vererek süreç içinde bu standartları yükseltmektir.

Kardiyoloji Uzmanlarının yeterlilikleri hiç kuşkusuz eğitim gördükleri kurumların yeterliliğiyle sıkı sıkıya bağlıdır. Kurum ziyaretleri sonrası 2010 yılında dört Kardiyoloji Eğitim merkezine beş yıl geçerli olmak üzere "Kurum Yeterlilik Belgesi" verilmiştir.

Uzmanlık eğitimimizle ilgili son derece kritik gelişmelerin yaşandığı bu dönemde, TKYK, Türk Kardiyoloji Derneği (TKD) ile birlikte kendi uzmanlık alanımızda bilimsel ve eğitsel titizliğini net bir biçimde ortaya koymakta ve olumsuz eğilimleri frenleyip önlemeye çalışmaktadır.

Ülkemizde Kardiyoloji Uzmanlık Eğitimi, "1219 sayılı Tababet ve Şuabatı San'atlarının Tarzı İcrasına Dair Kanun" ve bu kanunun 9 uncu maddesine göre 18 Temmuz 2009 ve 1 Temmuz 2011 tarihlerinde Resmi Gazetede yayınlanan "Tıpta ve Diş Hekimliğinde Uzmanlık Eğitimi Yönetmeliği" ve "Tıpta ve Diş Hekimliğinde Uzmanlık Eğitimi Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik"e uygun olarak yapılması gerekmektedir.

Ülkemizde gerek "Tıpta ve Diş Hekimliğinde Uzmanlık Eğitimi Yönetmeliği"ne gerekse 26.04.2011 tarih ve 27916 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan "Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun" ile 1219 sayılı "Tababet ve Şuabatı San'atlarının Tarzı İcrasına Dair Kanun"da değişiklikle Kardiyoloji Uzmanlık Eğitimi süresi 4 yıl olarak belirlenmiştir.

Avrupa Kardiyoloji Derneği (ESC), Avrupa Uzman Hekimler Birliği (UEMS) ve Avrupa Kardiyoloji Seksiyonu Vakfı (ECSF) (eski Avrupa Kardiyoloji Yeterlilik Kurulu-EBAC) Kardiyoloji alanında uzmanlık eğitimi süresini 6 yıl olarak belirtmektedir.

Bu nedenle, ülkemizde Kardiyoloji uzmanlık eğitiminde öncelikle süre kısalığına bağlı ciddi eğitim yetersizliği ortaya çıkmaktadır.

Bu raporda Türkiye'deki Kardiyoloji Uzmanlık Eğitiminin sorunları aşağıdaki başlıklar altında ele alınmaya çalışılacaktır.

1. Tıpta ve Diş Hekimliğinde Uzmanlık Eğitimi Yönetmeliği (TUEY)'nin uygulanmaması ve Tıpta Uzmanlık Kurulu (TUK)'nun çalışmalarını etkin yapmaması nedeniyle oluşan sorunlar:

- a. TUEY'ne göre; ülkemizde Kardiyoloji Uzmanlık Eğitiminin TUK tarafından belirlenen Kardiyoloji Çekirdek Eğitim Programı (ÇEP)'ni kapsayacak şekilde eğitim kurumları tarafından hazırlanan programlara göre yapılması gerekmektedir. Yönetmeliğin geçici 8. maddesi gereğince "Uzmanlık dallarının ÇEP ile rotasyonları ve süreleri bu Yönetmeliğin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren altı ay içerisinde TUK tarafından belirlenir." denmesine rağmen TUK tarafından hala Ulusal ÇEP oluşturulamamıştır. Kardiyoloji Uzmanlık Eğitimi rotasyonları ve süreleri ise ancak TUEY'nden bir yıl sonra TUK'nun 23/06/2010 tarihli kararı ile belirlenebilmiştir. TUK tarafından oluşturulan Müfredat Belirleme Komisyonunda Türk Kardiyoloji Yeterlilik Kurulu (TKYK) temsilcisi bulunmamaktadır. Ortada Ulusal ÇEP olmadığı için, ESC'nin ÇEP, eğitimde izlenmesi gereken program olmalıdır. Ancak ülkemizde eğitim süresinin Avrupa'ya göre iki yıl daha kısa olması nedeniyle ESC ÇEP tam uygulanmamaktadır. Eğitim süresinin kısalığı ve uygun ulusal ÇEP oluşturulamaması nedeniyle önümüzdeki yıllarda Türkiye'de Kardiyoloji Eğitimi alan hekimlerimizin Avrupa Birliği ülkelerinde tanınması; bundan da önemli olarak, yurt içinde kalp ve damar hastalarına uluslararası standartlarda hizmet verilmesi konularında ciddi sıkıntılar yaşanacaktır.
- b. Yine ilgili yönetmelikte, Eğitim kurumları ve birimlerinin nitelikleri ve standartlarının TUK'nca belirleneceği ve yayınlanacağı belirtilmesine rağmen geçen iki yıllık süreçte bu konuda da ilerleme sağlanamamıştır. Yeterli öğretim elemanı ve cihaz alt yapısı mevcut olmayan gerek Üniversitelere gerekse Sağlık Bakanlığı Eğitim ve Araştırma Hastanelerine Tıpta Uzmanlık öğrencisi alımı izni Sağlık Bakanlığınca verilmeye devam edilmiştir ve edilmektedir. Bu uygulama, eğitimi yetersiz Kardiyoloji Uzmanı yetiştirilmesine yol açmaktadır. Tıpta Uzmanlık eğitimi veren kurumların ve birimlerin fiziki yapıları, teknik donanımları, personel durumları, eğitim, uygulama ve araştırma faaliyetlerinin standartlara uygunluğu yönünden Kurul tarafından en az üç yılda bir denetlenmesi gerektiği Yönetmelikte belirtilmesine rağmen, bu konuda da iki yıldır ilerleme sağlanamamıştır. Gerek Sağlık Bakanlığı gerekse TUK gerçekle yüz yüze gelmekten çekinmektedir. Bu nedenden olsa gerek 1 Temmuz 2011'de Yönetmeliğin ilgili maddesi değiştirilerek "üç yılda bir denetleme" "beş yılda bir denetlemeye" çevrilmiştir. Ancak sorunları görmezden gelmek ve ötelemek, eğitimi yeterli kadar tamamlayamamış birçok hekimin uzmanlık almasını ortadan kaldırmamaktadır.
- c. "İhtiyaç duyulan uzmanlık sonrası sertifikalı eğitim programı düzenlenecek alanları, eğitimin süresini ve yerini ile usul ve esaslarını belirlemek" TUK'nun görevleri arasında yer almasına rağmen, Kardiyoloji alanında gerekli sertifika programlarını TUK hala belirleyememiştir. Gerek Türk Kardiyoloji Derneği (TKD) gerekse TKYK Kardiyoloji alanında "Aritmi-Kardiyak Elektrofizyoloji" ve "Girişimsel Kardiyoloji" sertifika eğitim programlarının oluşturulması için Sağlık Bakanlığı ve TUK nezdinde girişimlerde bulunmuş, sertifikasyon programlarının taslaklarını hazırlayıp teslim

etmiş; ancak ilerleme sağlayamamıştır. Son tüzük değişikliğinde bu madde “Bakanlığın sertifikalı eğitim yönetmeliği hükümleri çerçevesinde uzmanlık sonrası sertifikalı eğitim programı alanlarını belirlemek” olarak düzeltilmiştir. Artık daha fazla zaman kaybı oluşmaması için Sağlık Bakanlığı’nın “Sertifikalı Eğitim Programı Yönetmeliği”ni hızla çıkararak uygulamaya koyması gerekmektedir.

2. Kardiyoloji Eğitim Kurumları ile İlgili Sorunlar:

- a. Gerek Üniversitelerde gerekse Sağlık Bakanlığı Eğitim ve Araştırma Hastanelerinde yeterli öğretim üyesi alt yapısı olup olmadığı incelenmeden Tıpta Uzmanlık Sınavı ile öğrenci yerleştirilmektedir. Bu sorun özellikle yeni kurulan Sağlık Bakanlığı Eğitim ve Araştırma Hastanelerinde ve büyük şehirler dışındaki Üniversitelerde belirgin biçimde göze çarpmaktadır. Bu kurumlardaki hızlı öğretim üyesi değişimi eğitimi olumsuz etkilemektedir. Kardiyoloji Eğitimi veren kurumlarda; üniversitelerde en az bir profesör, bir doçent, bir yardımcı doçentten oluşan üç kişilik; Sağlık Bakanlığı Eğitim ve Araştırma Hastanelerinde ise en az asaleten atanmış bir klinik şefi, bir klinik şef yardımcısı ve bir başasistandan oluşan üç kişilik eğitici alt yapısının olması zorunludur. Yüksek hızlı öğretim üyesi değişimine sahip kurumlarda (3 yıldan kısa sürede eğitici alt yapısının %30’u değişiyorsa) eğitim kalitesi ayrıca sorgulanmalıdır.
- b. Gerek Üniversitelerde gerekse Sağlık Bakanlığı Eğitim ve Araştırma Hastanelerinde yeterli klinik alt yapısı (Poliklinik, servis, koroner bakım ünitesi, Efor testi, Holter EKG analizi, ayaktan kan basıncı takibi, ekokardiyografi, koroner anjiyografi laboratuvarı vb) olup olmadığı incelenmeden Tıpta Uzmanlık Sınavı ile öğrenci yerleştirilmektedir. Ciddi klinik alt yapı eksiklikleri Kardiyoloji eğitiminin tam olarak verilmesini olumsuz etkilemektedir. İlgili yönetmelikte “Eğitim kurumları ve birimlerinin nitelikleri ve standartlarının TUK’nca belirleneceği ve yayınlanacağı” belirtilmesine rağmen bu konuda da ilerleme sağlanamamıştır. Yeterli öğretim elemanı ve cihaz alt yapısı olmayan gerek Üniversitelere gerekse Sağlık Bakanlığı Eğitim ve Araştırma Hastanelerine Tıpta Uzmanlık öğrencisi alımı Sağlık Bakanlığınca yapılmaya devam etmiştir, hala etmektedir. Bu uygulama, yetersiz eğitimle nitel açıdan yetersiz Kardiyoloji Uzmanı sayısını artırmaktadır.
- c. TUEY’ne göre; ülkemizde Kardiyoloji Uzmanlık Eğitiminin TUK tarafından belirlenen Kardiyoloji Çekirdek Eğitim Programı(ÇEP)’ni kapsayacak şekilde eğitim kurumları tarafından hazırlanan programlara uygun yapılması gerekmektedir. Yönetmelikte ÇEP “Uzmanlık eğitimi ihtiyaçlarının değerlendirme sonuçlarına dayanır. Belirlenen ihtiyaçları karşılayacak amaç ve hedefler ile bunları gerçekleştirecek asgari bilgi, beceri ve tutum kazandırmaya yönelik eğitim etkinliklerini içermelidir” biçiminde tanımlanmaktadır. Yönetmeliğin geçici 8. maddesi gereğince “Uzmanlık dallarının ÇEP ile rotasyonları ve süreleri bu Yönetmeliğin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren altı ay içerisinde TUK tarafından belirlenir,” denmesine rağmen TUK Ulusal ÇEP’ni oluşturamamıştır. Ortada Ulusal ÇEP olmadığı için, eğitimde izlenmesi gereken program ESC’nin hazırladığı ÇEP olmalıdır. Ancak ülkemizde eğitim süresinin Avrupa’ya göre iki yıl daha kısa olması ESC ÇEP’nin tam uygulanmasını engellemektedir. Eğitim süresinin kısalığı ve uygun Ulusal ÇEP oluşturulamaması nedeniyle önümüzdeki yıllarda Türkiye’de Kardiyoloji Eğitimi alan hekimlerimizin Avrupa Birliği ülkelerinde tanınması

konusunda ciddi sıkıntılar yaşanacaktır. Bundan da önemli olarak, yurt içinde kalp ve damar hastalarına uluslar arası standartlarda hizmet verilmesi başılamayacaktır. Yönetmeliğe göre her kurumun ÇEP'na göre kendi Genişletilmiş Eğitim Programını hazırlayarak ve her yıl bunu güncelleyerek TUK'na bildirmesi ve bu programın elektronik ortamda ilan edilmesi gerekmektedir. Ne yazık ki ülkemizde her kurum kendine göre bir eğitim programı uygulamakta, bu da ulusal düzeyde çok ciddi bir eğitim standardizasyonsuzluğu sorunu doğurmaktadır.

- d. Yönetmeliğe göre; eğitimin takibi ve değerlendirilmesinde Uzmanlık Eğitimi Karnesi önemli yer tutmaktadır. Eğitim kurumlarının, eğitime başlayan her uzmanlık öğrencisi için, genişletilmiş eğitim programına uygun bir karne oluşturması gerekir. Karne içeriğindeki eğitim ve uygulamaların ÇEP'na ait olan kısmının uzmanlık eğitimi süresi içerisinde tamamlanması zorunludur. Eğitim kurumlarının, hazırladıkları karneleri her yılın Eylül ayının ilk iki haftası içinde TUK'na bildirmesi gerekmektedir. TUK, bu karneleri elektronik ortamında ulaşılabilecek şekilde uzmanlık eğitimi takip sistemine koymalıdır. Yönetmeliğin geçici 7. maddesi "Bakanlık tarafından bu Yönetmeliğin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren iki yıl içerisinde, uzmanlık eğitimi takip sistemine işlerlik kazandırması" gerektiği yazılmasına rağmen, Sağlık Bakanlığı ve TUK hala elektronik ortamda uzmanlık eğitimi takip sistemini oluşturamamıştır. Bu nedenle karne konusu kurumlar tarafından ciddiye alınmamaktadır. Karneye uzmanlık öğrencisinin yaptığı teorik ve pratik tüm etkinlikler uzmanlık öğrencisi tarafından işlenmeli ve eğitim sorumlusu ve birim sorumlusu tarafından onaylanmalıdır. Eğitim karnesi kurum amirleri tarafından altı ayda bir kontrol edilmeli; varsa eksiklikler süresi içinde tamamlanmalıdır. Uzmanlık eğitimini tamamlayanlara kurum tarafından eğitim karnesinin onaylı bir örneği verilmelidir. Karneler takip sistemi içinde uzmanlık eğitimini tamamlayanlara ayrılan arşiv kısmında saklanmaya devam edilmelidir. Ne yazık ki ülkemizde Uzmanlık Eğitimi Karnesi pek çok kurumda ya yoktur, ya da vardır ama işlenmemektedir. Tekrar vurgulamak gerekirse Uzmanlık Eğitimi Karnesi eğitimin takibi ve değerlendirilmesinde çok önemli bir yer tutar.
- e. Yönetmeliğe ve TUK kararlarına göre, her uzmanlık öğrencisine göreve başlamasını takiben bir ay içinde akademik kurul kararıyla bir Rehber Eğitim Sorumlusu tayin edilmeli ve bu durum uzmanlık öğrencisine yazılı olarak bildirilmelidir. Tayin edilen Rehber Uzmanlık Eğitimi Sorumlusunun uzmanlık öğrencisinin eğitim süresi boyunca ÇEP'na göre yapması gereken aktiviteleri takip etmesi gerekmektedir. Ancak pek çok Kardiyoloji merkezinde eğitim sorumlusu ne yazık ki birinci yıl veya ikinci yılda belirlenmektedir; hatta bazı kurumlarda üçüncü yılda belirlenmektedir.
- f. Yönetmelik gereğince; Eğitim kurumlarının yeni başlayan uzmanlık öğrencisine kuruma adaptasyon için kurumu tanıtıcı bilgiler vermesi; kanuni sorumlulukları, mesleki gelişimi, iletişim ve deontoloji ile ilgili uyum programları düzenlemesi gerekmektedir. Ne yazık ki ülkemizde pek çok eğitim kurumunda düzenli adaptasyon eğitimleri yoktur. Bu da gerek eğitimde gerekse kurumsal hizmetlerin uygulanmasında ciddi sıkıntılar doğmasına neden olmaktadır.
- g. Yönetmelik gereğince; Uzmanlık öğrencilerine, bu Yönetmelikle belirlenen ve uzman olabilmek için mutlaka yapılması gereken asgari tıbbî uygulamalar eğitim

sorumluları tarafından yaptırılarak onların, gerekli ve yeterli bilgi ve beceriyle donatılmaları zorunludur. Kardiyoloji Eğitiminin ve TUK kararıyla belirlenen rotasyonların eğitim verilen birimin bulunduğu kurumda yaptırılması esastır. Ancak, kurumda ilgili uzmanlık dalına ait rotasyonların yapılacağı eğitim biriminin bulunmaması ya da bulunsa bile asgari uygulamaları yapmasına yeterli olmaması ya da başka kurumda yapılmasında birim sorumlusu tarafından fayda görülmesi halinde uzmanlık öğrencisi kurum amirince uygun görülen yerlerde kabul belgesi sağlanmak koşuluyla rotasyona tabi tutulabilir.

- h. Tıpta uzmanlık öğrencisine eğitimi süresinin ilk yarısı içinde, kendi talebi dikkate alınarak, eğitim sorumlusu tarafından belirlenen “Tez konusu” akademik kurul aracılığıyla resmi olarak bildirilmelidir. Rehber Eğitim sorumlusunun Tez Danışmanı olması en uygundur. Uzmanlık öğrencisinin, tezini, uzmanlık eğitimi süresinin bitiminden üç ay önce, kurumun ilgili akademik kurullarına sunması gerekmektedir. Ancak zamanında verilmeyen Tez konuları nedeniyle Uzmanlık Öğrencileri Tezlerini yetiştirmekte sıkıntıya girmekte ya da tezini zamanında tamamlayamadığı için açığa düşmektedir.
- i. Her kurumda Kardiyoloji Eğitiminden sorumlu bir Genel Koordinatör Öğretim Üyesinin olması eğitim sorunlarının yakından takip edilip akademik kurullar aracılığıyla hızla çözümlenmesini sağlayabilir.
- j. Gerek Tıpta Uzmanlık Öğrencisinin gerekse Eğitim Kurumunun özellikle yasal mevzuatı bilmemesi veya takip etmemesi nedeniyle ciddi sıkıntılar ortaya çıkmaktadır. TUEY ile kurulan TUK’nun Uzmanlık Eğitimi sorunları konusunda aldığı kararlar, özlük hakları ve eğitimin sağlıklı sürdürülmesi için önem arz etmektedir. Bu nedenle TUK kararlarının yakından takip edilip uygulanması; sıkıntılı olabilecek pek çok durumun çözümünü sağlayacaktır.
- k. TUEY’nde, “Uzmanlık öğrencileri; verilen eğitimi ve eğitim sorumlularını yıllık olarak nitelik ve nicelik açısından değerlendirir ve uzmanlık eğitimi takip sistemine kaydeder. Bu değerlendirme, eğitimin niteliğini ve eğitim sorumlularının bilgi, beceri ve davranışlarını kapsar. Kurum amirleri, bu değerlendirmelerin akademik kurulda görüşülmesini sağlar” denmesine rağmen hiçbir kurumda bu uygulanmamaktadır. Böylelikle eğitilenin eğitmeni nasıl gördüğü bilinmemekte, düzeltme çabası ve gayreti de oluşmamaktadır.
- l. Yönetmelikte “Uzmanlık öğrencisinin, kurum ve birimlerde eğitimin çağdaş standartlarda verilmesini sağlanmasını isteme hakkı vardır ve bunu sağlamak kurum amirlerinin görevidir. Nöbet (duş, tuvalet vb), çalışma ve eğitim odaları (bilgisayar, internet, veri tabanları üyeliği, kütüphane vb) gibi uzmanlık eğitimi alan kişinin eğitsel ve sosyal gereksinimlerini karşılayan alt yapı kurumca sağlanır” denilmesine rağmen uzmanlık öğrencilerinin eğitsel ve sosyal gereksinimlerini karşılayan alt yapı pek çok kurumda sağlanamamaktadır. Yönetmelik gereğince; “uzmanlık öğrencileri uzmanlık eğitimi uygulamasından sayılmayan işlerde görevlendirilemez”. Ancak uzmanlık öğrencileri pek çok kurumda eğitim uygulaması sayılmayan hasta taşıma, sekreterlik gibi pek çok işi yapmaya zorlanmaktadırlar. Bu durum ciddi motivasyon bozukluklarına yol açmaktadır.

Yukarıda açıkça görüldüğü gibi ülkemizde Kardiyoloji Uzmanlık Eğitiminin ciddi sorunları vardır. Sağlık Bakanlığı, TUK, Türk Tabipleri Birliği (TTB), TKYK ve TKD sorumluluklarına sahip çıkarak sorunların çözümüne katkıda bulunmalıdır. Aksi takdirde Ulusal Kalp Sağlığı Politikasının ve Kalp Damar Hastalıklarını Önleme ve Kontrol Strateji ve Planlarının başarıya ulaşması mümkün olmayacaktır.